

FUNCTIEBESCHRIJVING FAMILIE-ERVARINGSDESKUNDIGE

INLEIDING

De inzet van de familie-ervaringsdeskundige is gericht op het ruimte maken voor het unieke herstelproces van naasten van cliënten en voor de omslag naar herstelondersteunende zorg in de ggz.

Familie-ervaringsdeskundige is een van de vormen waarin de functie van ervaringsdeskundige wordt uitgeoefend. Inhoud en ontwikkeling van de functie van ervaringsdeskundige gelden dus ook voor de functie familie-ervaringsdeskundige.

Herstel

De inzet van de familie-ervaringsdeskundige gebeurt over het algemeen in het kader van herstelondersteunende zorg. De essentie van deze zorg is ruimte te maken voor het unieke herstelproces van cliënten en naasten en voor het herstel van het netwerk van cliënten. Een herstelproces is immers geen op zichzelf staand proces van iemand, maar vindt altijd plaats in een sociale context. De ontwrichting die een mens kan meemaken, gaat vaak gepaard met een zekere ontwrichting van zijn of haar netwerk, dat bestaat uit familie, naasten, vrienden, en andere sociale (bijvoorbeeld werkgerelateerde) contacten.

Methodische zelfhulp en empowerment

De familie-ervaringsdeskundige faciliteert ontwikkeling van ervaringskennis door de naaste; methodische zelfhulp is in dit proces ondersteunend daarvoor.

Ervaringen van (zelf)stigma en onvoldoende grip hebben op de eigen situatie kunnen herstel in de weg staan. Voor de ondersteuning van herstelprocessen is het van belang dat dit doorbroken wordt en tegenwicht geboden wordt in de vorm van empowerment waardoor naasten voor zichzelf kunnen opkomen, zowel op persoonlijk niveau als op het niveau van de zorg en de samenleving.

DE FUNCTIE

Resultaatgebieden

1. Herstelondersteunende begeleiding van naasten
2. Bevorderen van aandacht voor het naastenperspectief
3. Ontwikkeling familie-ervaringsdeskundigheid en beroepsontwikkeling

Herstelondersteunende begeleiding van naasten

1. Met inzet van de eigen (en collectieve) ervaringskennis als instrument en de vaardigheden om empowerment te faciliteren, is herstelondersteunende zorg aan

naasten verleend en met de naasten geëvalueerd. Waar passend is dit in het multidisciplinaire overleg besproken.

2. Er is een concrete bijdrage geleverd aan het bevorderen van het herstelproces van naasten, waaronder het (her)vinden van de eigen identiteit, rollen en de balans.
3. Groepsbijeenkomsten en zelfhulpgroepen zijn begeleid. De familie-ervaringsdeskundige is in staat gesteld om dit samen met andere familie-ervaringsdeskundigen en team-overstijgend te doen.
4. Herstel en empowerment, ook voor naasten, zijn in het team onder de aandacht gebracht en gehouden.
5. Er is een bijdrage geleverd aan normalisering van psychische ontwrichting.
6. Het recht op zelfbeschikking met recht op risico (*dignity of risk*) is bespreekbaar gemaakt in het team.

Bevorderen van aandacht voor het naastenperspectief

7. Het naastenperspectief is bij het team en de organisatie onder de aandacht gebracht en gehouden.
8. Samenwerking met naasten bij de zorg en ondersteuning van de cliënt is gestimuleerd, dat wil zeggen dat contextueel en triadisch gewerkt wordt.
9. Bevordert dat naasten ondersteuning voor zichzelf krijgen van het team, inclusief de familie-ervaringsdeskundige, indien nodig.
10. Het team, inclusief de familie-ervaringsdeskundige, hebben naasten actief benaderd en onderhouden zo nodig contact met hen.
11. Er is geprobeerd om voormalige steungevers/naasten, indien gewenst, weer actief te betrekken om weer deel uit te gaan maken van het steunsysteem van de cliënt.
12. Het interne en externe, formele en informele ondersteuningsaanbod (de sociale kaart) voor naasten is bekend en naasten zijn, indien gewenst, toegeleid naar deze ondersteuning binnen en buiten de ggz (bijvoorbeeld een familieorganisatie).

Ontwikkeling ervaringsdeskundigheid en beroepsontwikkeling

13. Reflectie op de eigen beroepsmatige inzet van de familie-ervaringsdeskundigheid heeft plaatsgevonden en intervisiegroepen zijn bijgewoond.
14. Contact is onderhouden met de nationale ontwikkelingen in de ervaringsdeskundigheids- en herstelbeweging, en er is betrokkenheid bij de (ontwikkeling van de) regionale herstelacademie.
15. Er is geparticipeerd in relevante werkgroepen en netwerken.
16. Voorlichting en voorlichtingsbijeenkomsten over het herstelconcept en familie-ervaringsdeskundigheid zijn georganiseerd voor hulpverleners, familie, cliënten en het regionale netwerk/het sociale domein en onderwijsinstellingen.
17. Is mogelijk betrokken geweest bij (wetenschappelijk) onderzoek.
18. Hiermee is een bijdrage geleverd aan de verdere profilering van familie-ervaringsdeskundigheid en het herstelconcept.

GEZICHTSPUNTEN

Competenties

De overkoepelende competentie is het kunnen inzetten van eigen ervaringen van ontwrichting en herstel om ruimte te kunnen maken voor het proces van herstel bij naasten.

Kennis

Hbo denk- en werkniveau, aangevuld met modules gericht op beroepsmatige inzet van familie-ervaringsdeskundigheid, en van herstelondersteunend en contextueel/triadisch werken. Kennis van formats, werkwijze en protocollen van het eigen team en de organisatie en van het sociaal domein, voor het afstemmen van ervaringsdeskundige ondersteuning aan naasten. Kennis van eigen kwaliteiten en valkuilen. Ontwikkelingen binnen het eigen vakgebied dienen te worden bijgehouden. Aansluiting met de familie- en herstelbeweging is hierbij een vereiste.

Zelfstandigheid

De werkzaamheden worden uitgevoerd in afstemming met het behandelteam; binnen deze kaders wordt zelfstandig gewerkt. Groepsbijeenkomsten worden gegeven aan de hand van formats en draaiboeken. Prioriteiten in het werk worden zelf bepaald. Eventuele knelpunten in de ondersteuning van naasten en de planning van werkzaamheden worden in eerste instantie zelfstandig opgelost. Terugval is mogelijk op collega's, het multidisciplinair team en op leidinggevenden.

Sociale vaardigheden

Sociale vaardigheden zoals tact, doorzettingsvermogen, inlevingsvermogen, zonder oordeel luisteren, present aanwezig zijn, professionele nabijheid maar ook afstand, het kunnen stellen van grenzen, het vermogen om te kunnen confronteren en een professionele beroepshouding zijn vereist bij het ondersteunen van het individuele herstelproces van naasten.

Kan voldoende afstand nemen van eigen ervaringen om zich daadwerkelijk in te kunnen leven in het verhaal en het perspectief van de naaste die begeleid wordt.

Werkt samen met andere teamleden en is medeverantwoordelijk voor het gezamenlijke resultaat.

Speelt informatie die voor andere teamleden van belang is, tijdig door en maakt goed gebruik van kennis en expertise van anderen.

Overtuigingskracht en begrip zijn nodig bij voorlichting en scholing over herstelondersteunende zorg aan naasten.

Risico's, verantwoordelijkheden en invloed

Er is risico op immateriële schade in geval van het onjuist of niet tijdig inschatten van knelpunten in de contacten met naasten. Dit kan leiden tot nadeel van de naaste en/of imagoschade van de organisatie. Er bestaat risico op het veroorzaken van immateriële schade bij het geven van voorlichting en scholing. Er is risico op schade aan de eigen positie door de inbreng van nieuwe waarden van familie-ervaringsdeskundigheid en -herstel.

Uitdrukkingsvaardigheid

Voor de contacten met naasten, individueel en groepsgewijs, en bij team- en organisatorisch overleg is een goede mondelinge uitdrukkingsvaardigheid vereist. Dit is ook nodig bij het geven van voorlichting en scholing. Voor verslaglegging/rapporteren is een goede schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid vereist.

Bewegingsvaardigheid

Het is nodig om gebruik te kunnen maken van een computer.

Oplettendheid

Oplettendheid en nauwkeurigheid zijn vereist bij het observeren, monitoren en volgen van de voortgang van eigen activiteiten. Onvoldoende oplettendheid kan consequenties hebben voor de naaste en zijn omgeving. Oplettendheid is ook vereist bij in de gaten houden van het belang van de naaste, het team en de organisatie, en van de focus op het herstelconcept.

Overige functie-eisen

Gaat integer om met vertrouwelijke informatie. Geduld en doorzettingsvermogen zijn nodig bij het begeleiden van naasten en het geven van voorlichting. Kan de pijn verdragen van naasten bij de begeleiding als ook de eigen ervaringen van pijn. Kan reflecteren op het eigen verhaal en het eigen doorleefde herstelproces zonder deze als norm te stellen. De familie-ervaringsdeskundige is in staat om herstelmomenten en eigen kracht van de naaste te herkennen en erkennen en deze naar voren te halen.

Is in staat om nieuwe werkwijzen (mede) te bedenken en te ontwikkelen om zo de bestaande zorg te verbeteren.

Inconveniënten

Psychische belasting kan optreden door confrontatie met leed van naasten en de herkenning die dit oproept. Psychische belasting kan optreden door de cultuurverandering die met de inzet van familie-ervaringsdeskundigheid beoogd wordt.

Overig

De familie-ervaringsdeskundige onderkent de behoeften en belangen van de naaste. Werkt goed samen met anderen. Laat verbondenheid met de eigen taak en het vak zien. Laat betrokkenheid zien met collega's en de organisatie.

BEROEPSNIVEAUS VAN FAMILIE-ERVARINGSDESKUNDIGEN

Zoals beschreven in het “Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid” (Kenniscentrum Phrenos e.a., 2013) kunnen niveaus worden onderscheiden in de beroepspraktijk van ervaringsdeskundigen. Om het niveau in de beroepsuitoefening te beschrijven, worden de volgende criteria gehanteerd: complexiteit, transfer, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Afgezet tegen een aantal kerntaken kunnen dan, op verschillende niveaus, functies uitgewerkt worden. Zie voor een grafische weergave blz. 56 van deze uitgave.

Ook in het “Leerplan ervaringsdeskundigheid in Zorg en Welzijn” (Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ, 2017), wordt ingegaan op beroepsniveaus.

Dit behoeft ook uitwerking voor familie-ervaringsdeskundigen.

Deze functiebeschrijving is opgesteld met het oog op een functie in de GGz en verslavingszorg. Met nuances in de tekst is deze functiebeschrijving ook bedoeld voor familie-ervaringsdeskundigen die actief zijn bij een afdeling preventie van de GGZ, in het sociaal domein en in andere gebieden van de gezondheids- en welzijnszorg (zoals de revalidatie, in de verstandelijk-gehandicapten-sector, in de psychogeriatric en bij sociale ontwrichting anders dan door gezondheidsproblemen).

Deze functiebeschrijving is een uitwerking van het visiedocument familie-ervaringsdeskundigheid: “Familie-ervaringsdeskundigheid in de ggz, wat is het en hoe kun je het inzetten?”.

Dit visiedocument en deze functiebeschrijving zijn tot stand gekomen vanuit een samenwerkingsproject van Kenniscentrum Phrenos, het Landelijk Platform Familie-ervaringsdeskundigheid, MIND Ypsilon, Labyrint-in-Perspectief en MIND.

Juni 2021